

УДК 349.3

СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ У СФЕРІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Андрій Полянський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: polanandru5@gmail.com
ORCID ID: 0009-0006-2205-1273*

Розглянуто питання надання соціальних послуг, забезпечення яких є необхідною умовою дієвості механізму реалізації особою інвалідністю права на працю. Проаналізовано законодавство у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю. Зроблено висновок, що перелік соціальних послуг формується за результатами комплексної оцінки обмеження життєдіяльності особи у всіх сферах її життя, оцінювання функціонування особи у сфері охорони здоров'я та оцінювання потреб у соціальних послугах. Аргументовано, що особа з інвалідністю має право на всі соціальні послуги, передбачені соціальним законодавством. Водночас безпосередньо до сфери зайнятості особи мають відношення такі соціальні послуги, як: персонального асистента, супроводу під час працевлаштування та на робочому місці, соціально-трудова адаптація, перекладу жестовою мовою. Критично проаналізовано законодавство у сфері стандартизації відповідних соціальних послуг. Акцентовано увагу на потребі прийняття державних стандартів соціальних послуг персонального асистента та соціально-трудова адаптації особи з інвалідністю. Аргументовано потребу оновлення змісту державних стандартів соціальної послуги супроводу під час працевлаштування та на робочому місці, а також послуги перекладу жестовою мовою. Відповідної синхронізації зі змістом названих державних стандартів потребує послуга консультації на робочому місці особи з інвалідністю роботодавця та співпрацівників.

Ключові слова: соціальний захист, роботодавець, державний стандарт, робоче місце, оцінювання потреб/обмеження життєдіяльності.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2025.80.256>

Постановка проблеми. Соціальна та матеріальна незалежність особи з інвалідністю, її соціально-трудова адаптація та інтеграція в суспільство на засадах рівності та запобігання дискримінації задекларована важливою складовою соціальної політики України як держави соціальної, котра є гарантом створення необхідних правових умов, що дають можливість всім громадянам ефективно реалізувати свої права та вести повноцінний спосіб життя згідно з індивідуальними можливостями кожного. А ухвалені 15.01.2025 р. зміни до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю [1] порушили питання, пов'язані із їх правозастосуванням. Надання соціальних послуг, які сприяють працевлаштуванню особи, займає одне з чільних місць у переліку теоретичних та практичних проблем, які необхідно вирішити для ефективного впровадження ухвалених реформ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потреба побудови ефективного механізму інклюзивної реалізації права на працю кожного у правовідносинах зайнятості зумовлює чималий інтерес наукової спільноти, зокрема з погляду надання суміжних до сфери працевлаштування соціальних послуг їх отримувачам, серед яких значне місце займають особи з інвалідністю. Окреслена проблематика

© Полянський А., 2025

висвітлена у працях В. Я. Бурака, О. М. Рим, П. Д. Пилипенка [2], О. М. Волгіної, О. Л. Іванової [3], В. П. Мельника [4, с. 283–306], О. В. Москаленко, Т. В. Дуюнової [5, с. 54–77], О. Продіус, Л. Красіловської [6], Т. Мяденова [7], В. Гуймараеса, Б. Мартінса, Б. Юніора [8] та інших вчених.

Метою статті є дослідження соціальних послуг, що надаються особам з інвалідністю як одна із гарантій їх працевлаштування та надання рекомендацій щодо удосконалення законодавства про соціальні послуги в умовах розвитку інклюзивного ринку праці в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи наукові праці про соціальні послуги у сфері працевлаштування осіб з інвалідністю, робимо висновок, що вчені помилково ототожнюють їх із іншими за природою послугами – реабілітаційними. Так, В. П. Мельник визначає соціальні послуги як комплекс заходів із надання допомоги особам з інвалідністю з урахуванням затверджених програм реабілітації, зокрема особливих освітніх проблем з метою їх адаптації у суспільстві та державі [4, с. 37, 312]. Н. Б. Болотіна пропонує широке трактування поняття соціальних послуг, пропонуючи їх розглядати як комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів ... [9, с. 452]. Названий вченою перелік з урахуванням норм чинного законодавства охоплює різні за правовою природою суспільні відносини, що є об'єктом правових інститутів неоднакової галузевої приналежності (освітнянського, медичного та інших галузей права), які первинно, на рівні базових цінностей є складовою соціального права як правової спільності, однак не регулюють надання соціальних послуг.

Дефініція соціальних послуг як виду соціального захисту особи, що перебуває у складних життєвих обставинах закріплена у Законі України «Про соціальні послуги» [10]. Такими є дії надавачів соціальних послуг, спрямовані на профілактику, подолання та мінімізацію складних життєвих обставин, та які їх отримувачі можуть отримувати, перебуваючи одночасно у правовідносинах іншого виду (для прикладу, у правовідносинах зайнятості, отримання освітніх чи медичних послуг тощо).

Ст. 5 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» передбачено, що комплекс заходів, спрямованих на надання особі з інвалідністю підтримки у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій, визначається за результатами оцінювання повсякденного функціонування особи [11]. Таке оцінювання гарантоване державою як безоплатна медична послуга та складова комплексної оцінки обмежень життєдіяльності особи, що, зі свого боку, визначають через повсякденне її (особи) функціонування у спосіб та в обсязі, звичні для неї, зокрема шляхом самообслуговування, орієнтації, пересування, спілкування, контролю за своєю поведінкою, навчання, трудової діяльності (ч. 1 ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я (надалі – Основ) [12]). Проводиться таке оцінювання відповідно до ст. 69¹ Основ та передбачає: 1) визначення індивідуальних компенсаторів обмеження життєдіяльності, зокрема соціальних послуг; 2) можливість встановлення інвалідності за умови виявлення стійких порушень функцій організму, обмеження життєдіяльності та необхідності вжиття заходів соціального захисту; 3) розроблення рекомендацій, що є частиною індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (ч. 13 ст. 69¹ Основ) [12].

Згідно з ч. 55 ст. 69¹ Основ відомості про результати оцінювання повсякденного функціонування особи вносяться до електронної системи щодо оцінювання повсякденного функціонування особи та передаються до Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (надалі – ЄІСС). Перелік соціальних послуг із відміткою їх отримувача також формується та зберігається в ЄІСС. У такий спосіб відбувається

пряма інформаційно-комунікаційна взаємодія системи охорони здоров'я та сфери соціального захисту, яка надалі супроводжує особу з інвалідністю у всіх призначеннях, зокрема необхідних для забезпечення ефективної зайнятості цієї особи та її інтеграції у соціальний / професійний простір.

Визначення потреб потенційних отримувачів у соціальних послугах здійснюється на підставі Закону України «Про соціальні послуги» [10]. Безумовно, особа з інвалідністю за результатами оцінювання її потреб у соціальних послугах набуває статус отримувача соціальних послуг відповідно до їх переліку, передбаченого у Класифікаторі соціальних послуг (надалі – Класифікатор) [13]. З огляду на аспект нашого дослідження виокремимо ті, що пов'язані з працевлаштуванням.

Ст. 17 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (в ред. Закону України № 4219–ІХ від 15.01. 2025 р. [1]) передбачає, що особи з інвалідністю у сфері працевлаштування мають право на отримання соціальних послуг персонального асистента (за номером 016.0 у Класифікаторі), супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці (за номером 011.1 у Класифікаторі), а також соціально-трудової адаптації (за номером 013.1 Класифікаторі).

Соціальні послуги повинні надаватися надавачами соціальних послуг відповідно до державних стандартів соціальних послуг (ст. 17 Закону України «Про соціальні послуги» [10]). Відзначимо, що з-поміж названих соціальних послуг сьогодні прийнятим є лише Державний стандарт соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці (наказ Мінсоцполітики № 1044 від 21.09.2016 р.) [14].

В абз. 8 п. 4 Розділу I Державного стандарту соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці міститься визначення послуги як комплексу заходів, що здійснюються на регулярній основі протягом визначеного строку та мають на меті підтримку отримувача соціальних послуг у процесі подолання життєвих труднощів, відновлення та підвищення соціального статусу, що передбачає надання соціальної послуги безпосередньо методами індивідуальної роботи та виконання ролі посередника (організація консультацій інших фахівців, супровід та представлення інтересів отримувача послуг, допомога в оформленні документів тощо) [14]. Важливо наголосити, що наведений стандарт стосується ширшого кола отримувачів, визначаючи їх – особи, які перебувають у складних життєвих обставинах, не здатні на рівних конкурувати на ринку праці та потребують цієї послуги.

Основні заходи, що становлять зміст соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці закріплено в п. 1 Розділу VIII, а орієнтовний час їх виконання наведено у додатку 4. До них належать: регулярні зустрічі з отримувачем соціальної послуги; відвідування його на робочому місці; сприяння в адаптації до виконання запропонованої роботи, пристосування робочого місця до особливих потреб отримувача соціальної послуги; сприяння в отриманні інших послуг, організацію взаємодії з іншими суб'єктами соціального супроводу; навчання отримувача соціальної послуги та розвиток його трудових і соціальних навичок; психологічне консультування та підтримка (п.1 Розділу VIII) [14]. Завданням таких заходів є адаптувати особу з інвалідністю – нового співробітника до роботи в колективі, інтегрувати його в команду. Складовими цього етапу працевлаштування осіб з інвалідністю визначають: призначення наставника або куратора, який допоможе бути інтегрованим у колектив, а також отримання зворотного зв'язку від працівника через регулярне спілкування для оцінки адаптації та внесення необхідних коректив [6, с. 190].

Критичний аналіз змісту стандарту через його практичне застосування призводить до висновків, що послуги з працевлаштування надаються фахівцями державної служби зайнятості та громадських організацій. Водночас послуга супроводу на робочому місці, яка передбачає так зване посередництво між особою-працівником, адміністрацією та трудовим колективом, а також іншими надавачами соціальних послуг, не надається.

Супровід на робочому місці в іноземних державах здійснюється через програми підтриманої зайнятості [3, с. 6].

Відзначимо, що Державний стандарт соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці визначає зміст доступності цієї послуги, яка зокрема передбачає «...пристосування робочого місця до потреб отримувачів соціальної послуги...». Оновлене законодавство про працевлаштування осіб з інвалідністю зазначену гарантію трактує як складову іншої правової конструкції – забезпечення розумного пристосування робочого місця, яка набула нового змісту (абз 10 ч. 2 ст. 17 Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю» [1]).

Аналіз пропозицій, підготовлених у межах програми «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні», свідчить, що соціальну послугу супроводу особи з інвалідністю на робочому місці розглядають як систему трьох складових: підтримка особи – працівника, його роботодавця та співробітників [3, с. 10–14; 15, с. 9–23].

Відповідно до ст. 18¹ Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю» (в ред. Закону України від 15 січня 2025 р. № 4219-IX) у сфері працевлаштування осіб з інвалідністю роботодавці мають право на отримання консультацій фахівця із соціального супроводу на робочому місці працівника – особи з інвалідністю, зокрема соціальний супровід роботодавця та співпрацівників особи з інвалідністю.

Важливість іншої соціальної послуги – персонального асистента – відзначено в Загальному коментарі № 5 Комітету ООН з прав людей з інвалідністю [16]. Тут визначено, що персональне асистування (підтримка) – це спрямована особою/керівною «користувачем» – отримувачем соціальної послуги людська підтримка, що є доступною для людини з обмеженими можливостями та «інструментом її незалежного життя» [16, пара 16 (d)]. Право на самостійне життя та інтеграцію в суспільство викладено в ст. 19 Конвенції ООН про права людей з інвалідністю [17]. Соціальну послугу персонального асистента розглядають як елемент державних політик деінституалізації. [18].

Персональним асистентом як надавачем соціальної послуги у повсякденній взаємодії керує отримувач цієї послуги. Як свідчать результати аналітичного звіту, проведеного в рамках дослідження Міжнародної організацією праці, соціальна послуга персонального асистента використовується у багатьох державах [19]. Водночас розуміння її змісту є різним, інколи перетинається з іншими, зокрема доглядовими послугами [20]. Відтак є наукові праці щодо розмежування послуги персонального асистента від послуг догляду дому [21]. Головною відмінністю є те, що персональний асистент сприяє особі з обмеженими можливостями/особі з інвалідністю робити вибір і контроль над своїм життям, приймати самостійні рішення щодо їхнього життя. У деяких державах концепція персонального асистента передбачена в законодавстві під назвою «незалежне проживання» [20, с. 5], оскільки персональний асистент є підтримкою у подоланні перешкод та реалізації прав особи в різних сферах життя: здобуття освіти, здійснення трудової діяльності, участі в

суспільному житті та культурних заходах [22]. У сфері працевлаштування персональний асистент може надавати підтримку у виборі вакансії, написанні резюме, супроводі на співбесіди.

Соціальна послуга персонального асистента передбачена у Класифікаторі. За правовими ознаками – це комплексна соціальна послуга у значенні ст. 16 Закону України «Про соціальні послуги» [10], яка містить декілька складових. Її зміст передбачає: допомогу та догляд, фізичний супровід для забезпечення самостійності та інтеграції у суспільство, сприяння реалізації прав у сферах соціального захисту, зайнятості, охорони здоров'я, освіти і науки, доступність інфраструктури та ін. Отримувачами передбачено особу з інвалідністю, у якої виражена значна ступінь обмеження життєдіяльності [13]. З огляду на актуальність та ухвалення нових правил працевлаштування осіб з інвалідністю, які зокрема передбачають застосування суміжних соціальних послуг існує нагальна потреба прийняття державного стандарту соціальної послуги персонального асистента саме для осіб з інвалідністю.

Ще однією важливою послугою у сфері працевлаштування осіб з інвалідністю є їх соціально-трудова адаптація. Згідно із Класифікатором її зміст формують такі заходи: навчання, формування та розвиток соціальних, комунікативних, фізичних, когнітивних, трудових навичок, умінь, зокрема самообслуговування, соціальної компетенції; організація денної зайнятості, консультування, визначення готовності до працевлаштування [13]. Отримувачами цієї послуги передбачено осіб з інвалідністю, осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями, комбінованими порушеннями. Відзначимо, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України Порядок надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади, хоч і передбачає, що особи з інвалідністю відповідно до індивідуальних потреб можуть отримувати передбачені Класифікатором соціальні послуги, не передбачає специфіки надання тих послуг, щодо яких не ухвалено державного стандарту [23]. Наведений Порядок потребує внесення змін у напрямі узгодження його норм із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю» [1].

Впровадження у практику нових соціальних послуг забезпечить ефективність програм, які базуються на повазі до гідності людини, та сприятиме самоокупності життєдіяльності осіб з інвалідністю та гарантованості їх рівня та якості життя. Який сьогодні демонструють практики іноземних держав [24].

Висновки. Реалізація права осіб з інвалідністю на працю передбачає, зокрема створення державою умов для отримання ними соціальних послуг, які забезпечуватимуть активну зайнятість цих осіб, що відповідає результатам комплексного оцінювання обмеження їхньої життєдіяльності, зокрема оцінювання функціонування особи та оцінювання потреб у соціальних послугах.

Практика іноземних держав свідчить, що найпоширенішими соціальними послугами, які використовують у механізмі працевлаштування осіб з інвалідністю, є послуги персонального асистента, соціального супроводу особи з інвалідністю під час працевлаштування та на робочому місці, а також соціально-трудова адаптація.

Новий механізм працевлаштування особи, який починає функціонувати з 01 січня 2026 р., передбачає прийняття нових чи внесення змін у чинні нормативні акти, які, зокрема, врегулюють правові умови, суб'єкти, зміст та процедури відповідних суміжних соціальних послуг.

Сьогодні існує необхідність у прийнятті державних стандартів таких соціальних послуг, як: персонального асистента та соціально-трудова адаптація.

Змістовного оновлення та увідповіднення до оновлених норм Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» потребує Державний стандарт соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці (наказ Міністерства соціальної політики України від 21.09.2016 року № 1044), а також Порядок надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади (постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2019 р. № 576).

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю : Закон України від 15 січня 2025 р. № 4219-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4219-IX#Text>.
2. Пилипенко П. Д., Рим О. М., Бурак В. Я. Стандарти соціального захисту осіб з інвалідністю: новели законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 222–225.
3. Волгіна О. М., Іванова О. Л. Соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці : посібник. *ПРООН в Україні, Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні*. Київ : Ваіге, 2018. 36 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/802eea1d507082f96828df62fa1e4fdbaaa90716717f0dddc90fc909154bde7a.pdf>.
4. Мельник В. П. Соціальний захист осіб з інвалідністю : теоретико-правові проблеми : дисер. ... докт. юрид. наук., 12.00.05. Київ, 2020. 449 с. URL: http://scc.knu.ua/upload-iblock/d83/dis_Melnyk%20V.P..pdf.
5. Москаленко О. В., Дуюнова Т. В. Соціальний захист осіб з інвалідністю : компаративістське дослідження. Харків, 2023. 249 с.
6. Продіус, О., Красіловська, Л. Дослідження особливостей працевлаштування осіб з інвалідністю в умовах інклюзивного економічного розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2025. 4(51). с. 186–193. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-27>.
7. Mladenov T. Personal assistance for disabled people and the understanding of human being. *Critical Social Policy*. 2012. 32(2). с. 242–261. URL: <https://doi.org/10.1177/0261018311430454>.
8. Guimaraes B., Bezerra Martins L., Barcokebas Junior B. Workplace adaptation of people with disabilities in the construction industry : 6th International Conference on Applied Human Factors and Ergonomics and the Affiliated Conferences, AHFE. *Procedia Manufacturing*. Vol. 3, 2015. P. 1832–1837. doi:10.1016/j.promfg.2015.07.223.
9. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навч. посібн. Київ : Знання, 2005. 615 с.
10. Про соціальні послуги : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#n186>.
11. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю : Закон України від 21 березня 1991 р. № 876- XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12?find=1&text=дота#w1_4.
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801–XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12?find=1&text=оцінюван#w1_4.
13. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг : Наказ Міністерства соціальної політики України від 23 червня 2020 р. № 429. *База «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>.
14. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці : Наказ Мінсоцполітики від 21.09.2016 № 1044. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1359-16#Text>.

15. Студілко М., Штогрин Р., Шпикуляк І. Інтеграція людей з інвалідністю на відкритий ринок праці шляхом надання соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці : практичний посібник для фахівців із супроводу. Вінниця. 2024. 44 с.
16. Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No. 5 (2017) on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October. URL: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no5-article-19-right-live>.
17. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю від 13.12.2005р. База даних «Законодавство України». URL : kon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.
18. Empowering for Independence: Building High Quality Personal Assistance Services for Persons with Disabilities. *International Labour Organization*. 29. 02. 2024. URL: <https://www.ilo.org/publications/empowering-independence-building-high-quality-personal-assistance-services>.
19. The role of workplace personal assistants for physically disabled people Social Policy Research Unit at the University of York. URL: <https://www.sscr.nihr.ac.uk/wp-content/uploads/RF92.pdf>.
20. Towards Dignity and Autonomy: A Comprehensive Look at Personal Assistance Policies for Persons with Disabilities Worldwide. *International Labour Organization*. 29. 02. 2024. URL: <https://www.ilo.org/publications/comprehensive-look-personal-assistance-policies-persons-disabilities>.
21. Mladenov T., Elder-Woodward J., & Angelova-Mladenova L. Comparison between personal assistance and home care work. 2022. URL: <https://www.independentliving.org/docs10/-comparison-between-personal-assistance-and-home-care-work.html>.
22. Допомога та підтримка : асистент людини з інвалідністю. 26.12.2023. URL: <https://surl.li/-qcnmgv>.
23. Порядок надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2019 р. № 576. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2019-п?find=1&text=супров#w1_1.
24. Продиус О. Державне регулювання соціальної адаптації людей з обмеженими можливостями у відповідності з міжнародними стандартами. Економіка: реалії часу. 2015. № 5(21). С. 149–154.

References

1. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy schodo zabezpechennia prava osib z invalidnistiu na pratsiu : Zakon Ukrainy vid 15 sichnia 2025 r. № 4219-IXh. База даних «Законодавство України». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4219-IX#Text>.
2. Pylypenko, P. D., Rym, O. M., Burak, V. Ya. (2023). Standarty sotsial'noho zakhystu osib z invalidnistiu: novely zakonodavstva Ukrainy. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*, 11, 222–225.
3. Volhina, O. M., Ivanova, O. L. (2018). Sotsial'nyy suprovod liudej z invalidnistiu na robochomu misti: posibnyk. *PROON v Ukraini, Spil'na Prohrama «Spryannia intehratsijnij politytsi ta posluham dlia liudej z invalidnistiu v Ukraini*. Kyiv : Vaite.
4. Mel'nyk, V. P. (2020). Sotsial'nyy zakhyst osib z invalidnistiu : teoretyko-pravovi problemy : dyser. ... dokt. iuryd. nauk., 12.00.05. Kyiv, 2020. Retrieved from http://scc.knu.ua/upload/-iblock/d83/dis_Melnyk%20V.P..pdf.
5. Moskalenko, O. V., Duiunova, T. V. (2023). *Sotsial'nyy zakhyst osib z invalidnistiu : komparatyvists'ke doslidzhennia*. Kharkiv.
6. Prodius, O., & Krasilovs'ka, L. (2025). Doslidzhennia osoblyvostej pratsevlashuvannia osib z invalidnistiu v umovakh inkliuzyvnoho ekonomichnoho rozvytku. *Stalyj rozvytok ekonomiky*, 4(51), 186–193. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-27>.

7. Mladenov, T. (2012). Personal assistance for disabled people and the understanding of human being. *Critical Social Policy*, 32(2), 242–261. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0-261018311430454>.
8. Guimaraes, B., Bezerra Martins, L., Barcokebas Junior, B. (2015). Workplace adaptation of people with disabilities in the construction industry : 6th International Conference on Applied Human Factors and Ergonomics and the Affiliated Conferences, AHFE. *Procedia Manufacturing*, 3, 1832–1837. doi:10.1016/j.promfg.2015.07.223.
9. Bolotina N.B. Pravo sotsial'noho zakhystu Ukrainy : navch. posibn. Kyiv : Znannia, 2005. 615 s.
10. Pro sotsial'ni posluhy : Zakon Ukrainy vid 19 cherv. 2003 r. № 966-IV / Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#n186>
11. Pro osnovy sotsial'noi zakhyschenosti osib z invalidnistiu : Zakon Ukrainy vid 21 bereznia 1991 r. № 876- XII. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Retrieved from: https://zakon.-rada.gov.ua/laws/show/875-12?find=1&text=dota#w1_4.
12. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorov'ia : Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 1992 r. № 2801–KhII. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Retrieved from : https://zakon.-rada.gov.ua/laws/show/2801-12?find=1&text=otsiniuvan#w1_4.
13. Pro zatverdzhennia Kласифікатора sotsial'nykh posluh : Nakaz Ministerstva sotsial'noi polityky Ukrainy vid 23 chervnia 2020 r. № 429. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy». Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>.
14. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu sotsial'noi posluhy sotsial'noho suprovodu pry pratsevlashtuvanni ta na robochomu misti : Nakaz Minsotspolityky vid 21.09.2016 № 1044. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/-z1359-16#Text>.
15. Studilko M., Shtohryn R., & Shpykuliak I. Intehratsiia liudej z invalidnistiu na vidkrytyj rynok pratsi shliakhom nadannia sotsial'noho suprovodu pry pratsevlashtuvanni ta na robochomu misti: praktychnyj posibnyk dlia fakhivtsiv iz suprovodu: Vinnytsia. 2024. 44 s.
16. Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No 5 (2017) on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5,27 October. Retrieved from: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no5-article-19-right-live>.
17. Konventsiiia OON pro prava osib z invalidnistiu vid 13.12.2005r. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». Retrieved from : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.
18. *Empowering for Independence: Building High Quality Personal Assistance Services for Persons with Disabilities. International Labour Organization.* 29. 02. 2024. Retrieved from <https://www.ilo.org/publications/empowering-independence-building-high-quality-personal-assistance-services>.
19. *The role of workplace personal assistants for physically disabled people Social Policy Research Unit at the University of York.* Retrieved from <https://www.sscr.nihr.ac.uk/wp-content/uploads/RF92.pdf>.
20. *Towards Dignity and Autonomy: A Comprehensive Look at Personal Assistance Policies for Persons with Disabilities Worldwide. International Labour Organization.* 29. 02. 2024. Retrieved from <https://www.ilo.org/publications/comprehensive-look-personal-assistance-policies-persons-disabilities>.
21. Mladenov, T., Elder-Woodward, J., & Angelova-Mladenova, L. (2022). *Comparison between personal assistance and home care work.* Retrieved from <https://www.independentliving.org/docs10/comparison-between-personal-assistance-and-home-care-work.html>.
22. Dopomoha ta pidtrymka : asystent liudyny z invalidnistiu. 26.12.2023. Retrieved from <https://surl.li/qcnmg>.

23. Poriadok nadання sotsial'nykh posluh osobam z invalidnistiu ta osobam pokhlyloho viku, iaki strazhdaiut' na psykhichni rozlady : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 chervnia 2019 r. № 576. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2019-p?find=1&text=suprov#w1_1.
24. Prodius, O. (2015). *Derzhavne rehulivannia sotsial'noi adaptatsii liudej z obmezhenymy mozhyvostiamy u vidpovidnosti z mizhnarodnymi standartamy. Ekonomika: realii chasu*, 5(21), 149–154.

SOCIAL SERVICES IN THE FIELD OF EMPLOYMENT OF PERSONS WITH DISABILITIES

Andrii Polianskyi

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: polanandru5@gmail.com
ORCID ID: 0009-0006-2205-1273*

The article examines the issue of providing social services, the provision of which is a necessary condition for the effectiveness of the mechanism for the realisation of the right to work by a person with a disability. The legislation in the field of social protection of persons with disabilities is analysed. It is concluded that the list of social services is formed based on the results of a comprehensive assessment of the limitations of an individual's life activities in all spheres of life, an evaluation of the individual's functioning in the field of healthcare, and an assessment of the need for social services. It is argued that a person with a disability is entitled to all social services provided for by social legislation. At the same time, the following social services are directly related to the sphere of employment: personal assistant, support during employment and in the workplace, social and occupational adaptation, and sign language interpretation. The legislation in the field of standardization of the relevant social services is critically analyzed. Attention is drawn to the need for the adoption of state standards for the social services of a personal assistant as well as social and occupational adaptation for persons with disabilities. The necessity of updating the content of the state standards for the social service of support during employment and in the workplace, as well as the service of sign language interpretation, is substantiated. The service of workplace consultation for the employer and colleagues of a person with a disability requires appropriate synchronization with the content of the aforementioned state standards.

Keywords: social protection, employer, state standard, workplace, assessment of needs/limitations of life activities.

*Стаття: надійшла до редакції 08.03.2025
прийнята до друку 22.05.2025*